

JEAN-PAUL ÉS ANNE SAUZÈDE-LAGARDE TANULMÁNYA ELÉ

Hazai (erdélyi, magyar, unitárius) ember számára alkalmasint meghökkentő vagy egyenesen sokkoló olvasmány lehet Jean-Paul Sauzède-Lagarde és Anne Sauzède-Lagarde itt közölt szövege, amely az *Évangile et Liberté* 214. számában (2007) jelent meg franciául. Mindahányszor tájainkon családról beszélnek, többségünkben a leghagyományosabb és legkevésbé „bonyodalommentes” családmodell ötlik fel, az, amely rurális környezetben – s az unitárius-lakta vidékek nagy része ilyen! – szinte automatikus, minden más lehetőséget kizáró képzetként működik. A család eszerint egy házaspár és tagjai frigyéből született gyermekek, vagyis két nemzedék összessége. Ha a „család” gyermektelen, már nem is családról beszélünk; rögtön *visszaminősítjük* e társadalmi sejtet házaspárrá. Azt viszont, ha az együttélő közösségben nem két nemzedék, hanem több van jelen – például nagyanya, nagyapa is –, azt a közösséget változatlanul családnak nevezzük.

Ilyen egyszerű volna a helyzet? Nem kell sokáig gondolkodnunk a válasszon: nem!

A 2007 őszen nyilvánosságra került felmérés, amelyet a Romániában működő Nyílt Társadalomért Alapítvány rendelt meg a Romániai Gallup Intézettől, hatalmas felkiáltójel, amely a család jogi értelmezése és napi valósága közötti korántsem egyértelmű viszonyra hívja fel a figyelmet. A felmérésben azokról a Nyugat-Európában (időlegesen) munkát vállaló román állampolgárokról van szó, akik egy vagy több gyermeket hagynak itthon, illetve olyan házaspárokról, akik gyermeküket/gyermeküket a nagyszülőkre bízva keresnek jobb megélhetést a maguk és családjuk számára.

De természetesen nem csupán a vendégmunkás-szülők árnyalják a család-képet, hanem az élettársi kapcsolatban élők is, akik formális házasságkötés nélkül – de olykor igen tartósan és a szabályos házastársi kapcsolatban élőket nemegyszer messze „leköröző” hűségben, szeretetben – hoznak világra és nevelnek fel gyermek(ek)et. Hasonló módon árnyaltabbá teszik a hagyományos családmodellt az elváltak és újránházasodottak, akik gyermekeket „visznek be” az új házasságba. Ilyen esetekben nagy kérdés, mikor és milyen mértékben válik családdá az új együttélő közösség. A gyermek(ek)et örökbe fogadó házaspárok – ők vajon mely „ponttól” számíthatnak arra, hogy közösségük családnak számítsen? Romániában *egyelőre* nincs számottevő társadalmi súlya a tartós partnerségben élő, és kapcsolatukat jogi formával is megerősíteni vágyó azonos neműek eseteinek. A nyugat-európai országok példái azonban egyértelműen előrejelzik, hogy ez néhány éven belül nálunk is hevesen vitatott kérdéssé válik, amelyet előbb vagy utóbb rendezni kell. Nos, vajon az ilyen kapcsolatok alkalmasak-e pszichológiai,

etikai, szociológiai, gazdasági szempontból arra, hogy valódi családokat alapozzanak meg?

Hogy Jean-Paul és Anne Sauzède-Lagarde tanulmányának e bevezető gondolatai mennyire támaszkodnak *Romániában is* objektív tényadatokra, ahhoz hadd idézzünk néhány számot:

A 2006-os évben az erdélyi megyékben 273 (Szilágy, 1000 lakos 1,11%-a) és 1278 (Hunyad, 1000 lakos 2,67%-a) között volt a válások száma.

Hargita megyében 2006-ban 238 gyermek szenvedte el szülei válását, Kovászna megyében 167, Maros megyében 416. (Romániában sajnos nem létezik hivatalos statisztika arról, hogy hány gyermek kerül édesanyja vagy édesapja révén egy újabb házasság közelébe, vagyis hány gyermeknek lesz második nevelőszülője, „mostohaszülője”.)

A 2002. évi népszámlálás adatsorait értelmezve kiderül, hogy a tartós párkapcsolatok száma 6 369 494 volt (ebből 2 108 885 gyermektelen). E „tartós párkapcsolatok” között 3 170 999 volt olyan házastársi kapcsolat, amelyből már gyermek született, és 233 046 olyan élettársi kapcsolat (román hivatalos szóhasználatnál *parteneriat*), amely gyermekáldást hozott – mindösszesen 438 521 gyermek-életet!

Ezek az adatok könnyen meggyőzhetnek arról, hogy egyre nagyobb kihívás és egyre sürgetőbb feladat a hagyományos-patriarchális családmodell mellett az alternatív családmodellekkel is foglalkozni, nem pusztán statisztikai, szociális, népjóléti szinten, hanem alkalomadtán lelkipásztori megfontolásokba is beépítve. A családon belüli hierarchiák, funkciók, határvonalak és a transzgenerációs viszonyok érzékenyebb meglátása révén talán több segítség nyújtható mindazoknak, akiket ma esetenként rosszindulatú előítéletek és bizonyos erkölcsi normák merev értelmezése távolít el nagyobb közösségektől – például az egyházaktól.

(JAKABFFY TAMÁS)

JEAN-PAUL ÉS ANNE SAUZÈDE-LAGARDE

ÚJ CSALÁDMODELLEK

A régebbi meghatározások szerint a család az egy fedél alatt élő személyek együttesét, a javak továbbadásának törvényes keretét, illetve a vérségi kapcsolatok révén egymáshoz kötődő személyek csoportosulását jelentette.

A válások, az újjáalakuló családok, az egy-szülős vagy egynemű-szülős családok társadalmi valósága azonban már szükségessé tesz egy másféle megközelítést.

Manapság a Párizsban kötött házasságoknak több mint fele válással végződik. Erre utal például az alábbi filmcím is: *Hurrá, válnak a szüleim!* A családok felbomlása és újjáalakulása hovatovább hétköznapi esemény lett. A válás „jó hírnék” számít, akár egy vakációs kiruccanás! Ismerjük a gyermeki szólást, a szülőknek szegezett kérdést: „Apa, anya, ti miért nem váltok el?” Mintha a gyermek nézőpontjából legalábbis a szokásostól eltérő helyzet lenne, ha mindkét természetes szülőjével együtt él.

A gyermekek többsége azonban továbbra is származási családjá körében él és lakik. A folytonosság-hiány gyermekekben és szülőkben egyaránt több szorongást és alkalmazkodási kényszert ébreszt, mint az állandóság, amely természeténél fogva kevésbé van kitéve a változásoknak és ellentmondásoknak.

Az állandóság hiányának ténye azonban már túlmutat a családon, és a mindennapok különféle területein is érezteti hatását: a szakmai szféra a földrajzi mobilitásnak és a hivatás megváltoztatásának a kényszerűségével szembesül; az állandóság hiánya intellektuális és politikai határainkat is érinti, a megszokottat szembeállítva például a másféle pénzzemmel, a változó nemzeti identitással és az alapjaikban megkérdőjelezett hiedelmekkel.

Különbő okokból újjáalakult családok mindig is léteztek; akár az egyik szülő betegsége és halála, akár a férfi háborúban való eltűnése, akár asszonyok esetében a szülést követő haláleset miatt. Újjáalakult családok tehát mindig voltak, még ha nem is így nevezték őket, vagy ha létrejöttük nem is a családtagok választásának következményeként volt értékelhető. A családtörténészek szerint régen az újjáalakult családok aránya mintegy 10% volt. És ugyanez az arány észlelhető manapság is; már amennyiben ezt az állandót úgy vizsgáljuk, mint a társadalom egyféle alkotó elemét.

Csak hogy a családi újjáalakulás jelenlegi okai és ennél fogva alapjai alapvetően megváltoztak. Régebben a két szülő egyikének halála miatt válhatott szükségessé, és az újjáalakulás gyakran a gyermekek anyagi szükségletei vagy a ne-